

ELŐFIZETÉS
NYILYBEN ÉS VIDÉKEN
 Egy évre ... 300 korona.
 Fél évre ... 160 korona.
 Egy negyed évre 75 korona.
 Egy hónap ... 25 korona.

Nyitási költségek
 megfizetés nélkül.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSEG.
 A radi és csanádi egyesül-
 vesztak palotájában.
 TELEFON-SZÁM: 207.
KIADÓHIVATAL:
 Aradi Nyomda Részvény-
 Társaság.
 Balvácsház Regula Fard-
 mad L. (József töl.-ut 22)
 TELEFON-SZÁM:

Arad, 1920.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Péntek, szeptember 3.

Aprópénz-hiány.

A pénzbecserelés első napján bizonyos sükkenések és zavarok adják a helyzet szignatúráját. A kolozsáris beváltási művelet sok nehézséggel jár, ami nem is volt elképzelhető másképp. A türelmetlenebb kritikusok sem tudtak azonban megsebecsülni a beváltás két legfontosabb momentumának kedvező impresszióját: az előnyös becserelési kulcs és kifogástalan national leiek kedvező hatása alól. És ez a két dolog a fő. A legtöbbet hangosított panasz ma az volt, hogy nincs elég aprópénz. A becserelő felület főleg ötszáz leies címletekben fizették ki és a bankok az aprópénz hiánya miatt bizonyos aggodalommal néznek ama pillanatra, amikor fel kell venniük a rendszeres forgalmat. Egyik nagy aradi pénztár, mely 11 milliót cserélt be, kapott 51%-ot csekkben és pedig 25.000 leies csekkben, kapott 5 leieseket az egész összeg fél százaléka erejéig, kapott 500 darab 1 leust, a többét pedig mind ötszáz leies címletekben. Azonkívül készpénzben és nem bonkokban vonták le az 5% kezelési költséget. Ez utóbbi momentum az Aradon bejelentett 800 millió mintegy három millió leivel apasztja a pénzforgalmat.

Dr. Crisán prefektus nyilatkozott ma az aprópénz-hiány kérdésében és kijelentette, hogy sürgős lépéseket tesz a baj seprálására. Reméljük tehát, hogy mihamarabb kellő mennyiségű apró lei érkezik Aradra és ezzel a rendszeres kerékvágásba sükken a pénzügyi élet. Az illetékes köröket nyomatékkal figyelmeztetjük, hogy akadályozzák meg minden tőlük telhető eszközzel azt az anomáliát, ami Jugoszláviában bekövetkezett s ami valóságosan megbénítja az ottani pénzforgalmat. A szerbek nem tudtak kellő mennyiségű dinárt előteremtteni, apró dinárjuk meg egyáltalán alig volt s így forgalomban hagyták a koronát is. Ezt nálunk okvetlenül meg kell akadályozni, mert hogy a kétféle pénz milyen általános zűzavart és drágulást jelent, azt a mögöttünk levő esztendő alatt szomorúan tapasztalhattuk. Szenvedjünk egy darabig megadással az apró leu hiánya miatt, de maradjon egyenes a pénz.

A hatóság segít az aprópénzhiányon.

(Crisán prefektus nyilatkozata.)

Az aradi ipari vállalatok szövetsége ma küldöttségileg felkereste dr. Crisán Aurél prefektust, akit arra kért, hogy intézkedjék az aprópénzmizériák ügyében. A küldöttség tagjai előadták, hogy a Marta-gyár például, amely mintegy 250.000 koronát adott be becserelésre, majdnem csupa 500 leies címletekben kapta meg a visszajáró összeget, úgy, hogy a gyár képtelen lesz a munkások fizetését kiadni, ha csak gyorsan nem intézkednek. Az aprópénz-mizéria olyan nagy, hogy még a tisztviselők fizetésének kiadását sem tudják biztosítani. Ez annál nagyobb baj, mert nem lévén elegendő apró címletű lei a városban, a nagy címletű pénzeket senki sem tudja majd föl váltani, ami a gazdasági élet teljes bénulását vonja maga után. Előadta még a küldöttség, hogy a beváltáskor kapott leiek között a legkisebb címletű pénz az öt leies, ezen aluli címleteket nem is láttak eddig. Crisán Aurél prefektus kijelentette, hogy momentán nem tud az ügyben intézkedni, leghelyesebb-

nek találja azonban, hogy a bankok és az ipari vállalatok a beváltáskor kapott csekekkel nyomban utazzanak Olujba, vagy Bucurestibe, ahol a Banca Nationala azokat bizonyára be fogja váltani apró címletekre. A prefektus ezenkívül hivatalosan is intézkedik, hogy mielőbb megérkezzen Aradra a forgalom lebonyolításához szükséges aprópénz. Crisán prefektus egyébként a következőket mondta munkatársunknak az aprópénzhiányról:

— Kérem a közönséget, ne nyugtalankodjék, mert ez a zavar csak átmeneti jellegű lesz. Technikailag keresztülvihetetlen is volt eddig a megfelelő mennyiségű aprópénz beszerzése, azonban interveniálni fogok az illetékes hatóságoknál, hogy mielőbb rendezzék ezt a fontos kérdést. Ismétlem, a zavaron segíteni fogunk, ne nyugtalankodjék tehát a közönség, mert ez csak növelné a zavarokat és megakadályozná a gyors segítségre irányuló szándékaink keresztülvitelét.

A pénzbecserelés első napja.

Ma reggel kezdődött meg a koronabankjegyek becserélése a megállapított kulcs szerint. Már a kora reggeli órákban hatalmas tömeg várakozott a Victoria takarékpénztár épülete előtt, ahol katonaság és rendőrség tartotta fenn a rendet. Az 'Aradana'-nál és a városi adópénztárnál nem volt nagy a forgalom. Azokat, akik a beváltási aktuson átestek, meglepetések érték. Mindenekelőtt az, hogy készpénzben csak kerek összeget kaptak, és a száz leinél kisebb tört összegeket hozzácsatolták a bonhoz, ami nem 40, hanem ennél magasabb százaléku levonást jelent. Hiába protestáltak ez ellen, a beváltóhelyek a kapott utasításra hivatkoztak. A másik meglepetés az volt, hogy hiányzott az aprópénz. A legkisebb címlet az 1 lei volt, de ebből sem jött sok Aradra, úgy, hogy például az egyik takarékpénztár

mindössze 300 darab 1 leus bankjegyet kapott. A bani hiánya nagyban fogja éreztetni hatását a piacon és a kereskedelmi forgalomban. Egyébként annyi lei-érték érkezett Aradra, amennyi a bejelentett koronabankjegyek becsereléséhez elegendő. A becserelésre szolgáló leu-bankjegyek 500, 100, 20, 5 és 1 lei-es címletek. A harmadik meglepetés a bankokat érte. A legtöbb bank majdnem kétharmadrészen 10 ezer és 25 ezer leies csekket kaptak. A csekket egyébként a pénzforgalomban teljes értéket képviselnek. A bankok forgalma egyidőre meg fog bénulni, mert nem rendelkeznek elegendő kis címletekkel. Így például az egyik aradi takarékpénztár, amely 14 millió koronát cserélt be, 2 millió 500 ezer leit kapott készpénzben, a többi járandóságát csekkben. Kétféle lei értékű 500-as címletet, 480

ezer lei értékű 100-as és 20-as címletet és 20 ezer lei értékű 5-ös címletet fizetett ki a beváltóhely. A Viktória takarékpénztárnál.

Már reggel 8 órakor nagy tömeg szorongott a bank kapuja előtt. A beváltás csak délelőtt 10 órakor kezdődött, mert 8 óratól 10-ig az egyes pénztáraknak szétosztották a leu-bankjegyeket. A Viktória körülbelül 70 millió értékű lei-bankjegyet kapott. A bank jelenleg három pénztárral dolgozik. Az I. emeleten működik az A és B pénztár. Itt a kisebb tételeket váltották be, de nem számszerű sorrendben, hanem csoportos szerinti sorrendben. Ez meglehetősen zavart idézett elő, mert a pénztárak kénytelenek voltak a csoporthoz tartozó feleket érkezésük sorrendjében kiszolgálni. A II. emeleten az a pénztár működik, amely a százezres koronánál nagyobb tételeket cseréli be. Itt volt a legnagyobb forgalom s itt haladt a becserelés a leglassabban, aminek nagyrészt a közönség is az oka, mert nem tartja be a sorrendet. Mindenki tolakszik, hogy előbb végezzen s így azután megtörtént az, hogy aki reggel az elsők között volt, az csak délután kerülhetett a pénztárhoz. A Viktóriánál az aradi takarékpénztárak váltották be a legnagyobb tételeket. Nagy tétellel, 16 millió koronával szerepel az adóhivatal. A kereskedők közül legnagyobb tétellel, 650 ezer koronával a Német és Irsay cég szerepel. Munkatársunk beszélt Adam György vezérigazgatóval, aki a következőket mondotta:

— Mi bizony az első napon kis mértékben haladtunk előre. Ennek a hátráltatásnak a leu-bankjegyek késedelmes megérkezése az oka. Azt hiszem azonban, hogy holnaptól kezdve már gyorsabban megy a munka. Holnap azok kerülnek sorra, akik az eredeti program szerint ma kerültek volna sorra. A program egyébként változatlanul megmarad, csak egy nappal hátrább kerül. Minthogy 10-én okvetlenül be kell fejezni a becserélést, 10-én még egy pénztárt állítok fel, hogy a

átváltást leborjólithassuk. Azok, akik a sorrendben megállapított napon nem jelentek meg, értesíteni fogom, hogy mely napon kerülnek sorra. A beváltást e hó 19-én okvetlenül be fogjuk fejteni.

Az Aradánál.

Itt sokkal kisebb volt a forgalom, mint a Viktoriánál. Délelőtt a bankok és vállalatok pénzeit cserélték be, de magánfeleket is kiszolgáltak, akik az eredeti program szerint ma kerültek volna sorra. Az Aradana 9 millió 800 ezer lelt kapott a becserélés lebonyolítására. A legnagyobb tételel 13.5 millió koronával a CFR szerepelt. A Marfa-gyár 270 ezer koronát, a Weitzer waggongyár 65 ezer koronát, a villamos mű 400 ezer koronát cserélt be. A magánfelek kis tételeket hoztak becserélés végett. A részletes program kiegészítéseképpen közöljük a következőket: szeptember 6-án délután sorra kerülnek a IV. rendőri kerületből a II. 1-50. sz., szeptember 7-én délelőtt a II. 51-100 sz., délután a II. 101-150 sz., szeptember 8-án délelőtt a II. 151-200 sz., délután a II. 201-250 sz., szeptember 9-én a II. 250-280 sz. A II. jelzés a regisztrált jelenti a ugyanilyen jelzést kaptak a bejelentők a személyazonosság igazolványukra.

A városi pénztárnál.

A legkisebb forgalom az Acsev-palota I. emeletén a városi adópénztárban volt, ahol az V. és VI. rendőrkertülethez tartozók cserélték be pénzüket. Nagyobb tételekkel szerepeltek a gáji Hitelszövetkezet 50 ezer koronával, a sertészizlalda 70 ezer koronával, a gáji gör. kel. szerb hitközség 1 ezer koronával, a gáji róm. kath. plébánia 1 ezer koronával. A városi adópénztár magánfelek koronáit is becserélte. Magánfél legnagyobb tétele 25 ezer korona volt, a többi tétel kicsiny. A legelső ember el sem jött, mert bejelentett pénzkészletét időközben elköltötte. A városi adópénztár a mai napon elvégezte azt a programot, amelyet az eredeti beosztás szerint tegnap és ma kellett volna elvégeznie. Összesen 1 millió 600 ezer lei-értékűt kapott a városi adópénztár a becserélés lebonyolítására.

Hogy kell becserélni a pénzt

Illetékes helyen a következőket mondották arra nézve, hogy a pénzbecserélés miként történik. — A becserélő fél a különböző című koronabankjegyeket 100 darabonként keresztikötéssel látja el. A keresztikötésre a fél ráírja nevét és a címlet darab számát. A személyazonossági igazolvány felmutatása mellett megjelenik a beváltó helyen, ahol a ko-

ronákat átveszik és megszámlálják. Azért kívánatos, hogy a koronabankjegyeket úgy helyezzék el a keresztikötésben, hogy a román bélyegző felül legyen. A becserélő helyen a benyújtott pénz összegét összeasonlítják azzal az összeggel, amelyet a bejelentő lap felmutat. Ha minden rendben van, megkapja a bejelentő lapot s ezzel a kifizető pénztárhoz megy, ahol a bejelentő lapot átveszik,

a személyazonossági igazolvány számát megnézik és a lei-járandóságot, honokat és csekkeket kifizetik. A tízezer Koronás bankjegyeket is keresztikötéssel kell elváltani, amelyre a becserélő nevén és a címlet darabszámán kívül a tízezer koronás bankjegyek sorozatszámát is fel kell jegyezni. A tízezer koronásokat egyelőre nem cserélik be, hanem a fél nyugtát kap a pénztártól.

Az új pénzügyi helyzet.

(Emelkedik a bankkamatláb. — A pénzhány következményei.)

Egy tekintélyes bankigazgató a pénzbecserélés következtében előálló új pénzügyi helyzetről a következőket mondta az Aradi Közlöny munkatársának: — A beváltás első következménye nagy pénzhány lesz. Államgazdasági szempontból ez kedvező, mert emeli a lei valutáris értékét, különösen a külföldön. Az a féltetés, hogy a becserélés után a lei értéke külföldön a becserélés következtében emi fog, csak

tudatlanságból származhat. Az összes külföldi példák azt bizonyítják, hogy becserélés után a becserélést végző állam valutájában jelentős javulás következik. Ideben a valutaegységesítés első hatása a bankkamatlábak nagymértvű emelkedése, amelyet természetesen nyomon követ a kölcsön után járó százalékok emelkedése is. Egyébként távolabbi horoszkópot adni e pillanatban még nem lehet.

Arak átcsoportosítása az aradi üzletekben.

A háboru alatt a hivatalos jelentésekből megtanultunk egy új fogalmat: az átcsoportosítást. Egyes aradi kereskedők most szintén átcsoportosítanak. Az üzletük árukészletét csoportosítják át akként, hogy a jóminőségű árukat elrejtik és a selejtet, az úgynevezett „bóvli” előszedik. Tudniillik arra várnak, hogy ismét a konjunktura kellemes vízében uszassanak s akkor a jóminőségű árukat újból felszínre hozzák és raktárukat vissza-átcsoportosítják. Felhívjuk a hatóság figyelmét erre az újabb anomáliára, amely szintén a fogyasztó-közönség bérére megy.

Az ötszázalékos

kezelési-díj.

A pénzbeváltási rendelet értelmében minden 100.000 koronán felüli összeg után öt százalékos kezelési költséget számítanak a beváltó-pénztárak. Ez az öt százalék a nagy takarékpénztárainál jelentős összeget tesz ki. A helyzet ugyanis az, hogy a bankoktól minden 100.000 korona után levonják az öt százalékos, amelyhez a rendelet értelmében csak a 100.000 koronán felüli összegek tulajdonosainak lenne közük. Ez esetben azonban azok a bankok, amelyeknek betevő közönsége legnagyobb részben olyanokból áll, akiknek betétje nem éri el a 100 ezer koronát, milliókkal károsodnának, mert 30 millió után például az öt százalék másfél millió korona. Viszont, ha minden betevőre áthárítanák az öt száza-

lékot, a Megyei Takarékpénztár, mely 30 milliót jelentett be becserélésre, 70 millió korona betéte után már 3 és fél milliót szedhetne be. Ez is igazságtalan, mert jogtalan keresethez juttatná a bankot. Bankkörökben ezért az a gondolat merült fel, hogy az öt százalékos kezelési költséget, amelyet a banktól levonnak a beváltáskor, áthárítják ugyan a betevő közönségre, de oly módon, hogy az öt százalékos úgy mérséklik, ahogy a bank által e címen kifizetett összeg a betevő közönség között arányosan eloszlik. Ez átlagosan előreláthatólag egy másfél százaléknak felel meg. Természetesen, a pénzbeváltásnak ezt a terhet elsősorban azoknak az új betevőknek kell viselniük, akik írásos klauzulát adtak arról, hogy a pénzbeváltás minden terhet viselik és csak ezután kerülhet sor a régi betevők ilyen külön megadóztatására.

A többlet összegek igazolása.

Tegnap kezdte meg működését az a bizottság, amely a többletösszegeket igazolja. A bizottság, amelynek elnöke dr. Angel István helyettes polgármester és tagjai dr. Marsieu Jusztin, dr. Marcus Mihály volt prefektusok és dr. Nichi Lázár leánygimnáziumi igazgató ma egész nap folytatta munkáját és a pénzbeváltás tartama alatt állandó permanenciában van. Ma délig körülbelül 3 millió többletet igazolt a bizottság, amely a legaprólékosabb részletességgel vizsgálja meg az adatokat. A Grünwald és Moskovitz-cég 600 ezer koronával többet akart becserélni, mint amennyit be-

jelentett. A bizottság egyelőre nem igazolta a többletet, hanem utasította a céget, mutassa ki, hogy a többletet a vevők, akiktől vásárlásért kapta a pénzt, bejelentették-e? Hasonlóképpen járt el a bizottság Bonn Károly divatkereskedővel, aki 65 ezer koronát jelentett be és 600 ezer korona többlete. Igazolta a bizottság Schwartz Simon Fiai és Társaság 470 ezer koronás többletét, a Körösvölgyi Takarékpénztár 756 ezer koronás és az Általános Takarékpénztár 560 ezer koronás többletét. A Hungaria textilgyárt is utasította a bizottság, hogy a 130 ezer koronás többletről szerezzen igazolványt, vajjon ügyfele, amelytől ezt az összeget kapja, az ő bejelentett pénzéből levonta-e a 130 ezer koronát. A bizottság különben csak a nagyobb eltéréseket vizsgálja meg minuciózusan, a kisebb többleteket liberálisan igazolja.

Lehet Magyarországra utazni.

Clujról (Kolozsvár). A lapokban olvassuk az alábbi hirdményt:

A VI. hadtestparancsnokság 26768. sz. rendelete értelmében a konzurahivatal közli: Hirdetmény. A közönség tudomására hozzuk, hogy az összes utasok, úgy az idegenek, mint a román alattvalók, akik Magyarországra és Ausztriába kívánnak utazni és a kiknek utlevelük rendben van, az eddigi temesvári és halmi-i (királyházi) pontokon kívül Bihar-püspökin, Kötegyán és Lökösháza állomásokon át is kiutazhatnak. Román alattvalók ezen pontok bármelyikén át vissza is jöhetnek idegen alattvalók azonban — szövetségesek is — csakis Temesvár vagy halmi pontokon át engedhetnek be, kivéve azokat, a kiknek speciális rendeletük van más ponton való belépésre. Idegen alattvalóknak nincs szükségük a katonai parancsnokságok láttamozására az országból való kilépésnél, kötelesek azonban beszerezni és állandóan maguknál hordani az országban való szabad tartózkodásról szóló engedélyt, amelyet az idegenek ellenőrzésére vonatkozó törvény értelmében a rendőrség ad ki. Román alattvalók a sziguranca láttamozása mellett kötelesek a lakóhelyük szerint illetékes hadtestparancsnokság láttamozását is megszerezni.

— NEM LESZNEK NAGYGYAKORLATOK. A Patria írta: Egyes lapok azt a hírt közölték, sőt részleteket is ismertettek, hogy az őszön nagy királyi gyakorlatok lesznek Moldvában, amelyeken 500.000 ember fog résztvenni. A hadügy-miniszter határozottan megcáfolja ezeket a híreszteléseket, amelyek a Lantasia szüleményei. Miadössze a rondes és szokott katonai gyakorlatokat fogják megtartani a tényleges szolgálatot teljesítő csapatok kiképzésének kiegészítésére.

Apró hirdetések

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Ha apróhirdetést akart szívesen... Minden sor... Vastagabb betűkkel... A legkisebb hirdetés ára...

Alkalmazás.

10 BIZONYÍTVANYOKKAL rendelkező férfidivat... Wallinger hirdetőjében Lázár-utca. 9904

TISZTESSÉGES, dolgos mindenek... Szabadkai (Batthyány-utca) 23. I. em. jobbra. 1000

CIGARETTA TÖLTÉSE vállalat. Cím a kiadóhivatalban. 500

SZAKACSNO 16 bizonyítvánnyal... Cím a kiadóban. 800

DOBOSZVARI munkások felvételnél... Szeged utca 1. 9903

OKL. TANITÓNÓ. kétsz. német nyelv... Bővebbet igazs. könyvkereskedésben. 3669

KIFUTÓ FIU, 16 fizetés mellett... munkában alkalmazást nyer.

Vétel és eladás.

SZALON garattura tükörrel eladó. Cím a kiadóban. 3676

ÁSZOKHORDÓ 4 darab. 14 hektós... Dobó-utca 4. 3674

KÖNYVTÁRAKAT, hangjegyeket... Kerpel könyvkereskedés. 824

HASZNALT ÓLOM megvételre keres... Bővebbet a kiadóban. 8100

Oktatás.

LAKÁSONMON csoport és magántanítást... Cím a kiadóban. 3675

Ingatlan.

ORCZY-UTCA 19. számú ház... eladó. 3679

Ellátás.

KISEBB KÖZÉPISKOLAI fiu tanulókat... ellátásba veszek. Cím a kiadóban. 3610

Különféle.

APRÓHIRDETÉSEKET az Aradi Köz... Wallinger István... 15. szám alatti papírküldetés.

Kifutó fiu

Jó fizetéssel

felvétetik.

Hackertszabadrábra helyezik.

Hacker Mór, az írvizsgáló-bizottság tagját előreláthatólag néhány nap múlva szabadlábra helyezik... Hackertszabadrábra helyezik.

Tűzlárma a színházban.

Tegnap este a megnyitó előadásán a II. és III. felvonások között szünetben oly pánik tört ki a színház nézőterén... Tűzlárma a színházban.

FIGYELEM! Iskolai gyermekruhák, ószi és téli felöltők nagy választékban! Nagybörzsényi utca 1. 3430

Fratli Komlós és Muzsary Strada Metiana (Furray-utca) 8. sz.

vassfüggőnyt. Dr. Angel István helyettes polgármester a szünügyi bizottság páholyából nyugtatta meg a közönséget... A megtámadt konzul.

A megtámadt konzul.

BUCUREST. Felső-Sziléziában azon a területen, ahol népszavazás fog történni... A megtámadt konzul.

LYON. A német külügyi megbízott szombaton délután megjelent a francia külügyminiszteriumban... A megtámadt konzul.

HIRDETMÉNY. A helybeli borszemelőket figyelemre méltatva, hogy a szüret megkezdését... HIRDETMÉNY.

Kereskedők figyelmébe!

3606 KÖRÜL, esővíz és sőtérközben nagy rakár. Pontos kiszolgálás.

Krämer Sándor

Str. Metiana (Furray-utca) 2. Hódoltság-palota.

„IRIS“

Automobilgarage Rézvénytársaság.

Műhelye Timisoara

A legmodernebb berendezett autogarage, ahol autók minden időben bevehetők... Kőrös vas- és fémműve. 8677

Megnyit Iosif Hoffenpradl

kaptafa, felszerelés- és ópészkelek kereskedése... Lázár-utca 2. (Csokán iskola mellett.) 9901

Grünwald és Moskovitz

cukor, cukorka, gyümölcsök, gyarmatárak és oroszországi nagykereskedés. szőlő

Fratli Steiner

Közközösködés... Arad, Anztales Sándor-utca 2-3. Hódoltság Ujaradon. 9961

Mindenemű bérlet és ópészkelek legolcsóbb bevételűi árára. Szőlő ár.

Iuon Kőő

kőmű és díszítőművészet... Boros Béni-tér 16. (Wanások ház.)

Ajánlat: csupa felszerelt rakárú kőműves és ópészkelek, nagyban és kis mennyiségben. 10021

Csunya nők szépek, szép nők szebbek... DORÉ-CRÉME... Hajfestő „Melogen“... Hajós gyógytárban

A vonatok indulása és érkezése.

Table with columns for destination (Arad, Töröcske, Szoborsinba, Temesvár, Nagykomló, Ópészke, Bráda, B. Jenő Császár, Újszentanna és Ottlakás), departure time (d. e.), and arrival time (d. u.).